

YURISPRUDENSIYA

HUQUQIY ILMIY-AMALIY JURNALI

2023-yil 4-son

VOLUME 3 / ISSUE 4 / 2023

DOI: 10.51788/tsul.jurisprudence.3.4.

Crossref
Content
Registration

ISSN: 2181-1938

DOI: 10.51788/tsul.jurisprudence

MUNDARIJA

12.00.01 – DAVLAT VA HUQUQ
NAZARIYASI VA TARIXI.
HUQUQIY TA'LIMOTLAR TARIXI

- 6 SODIKOV AKMAL SHAVKAT O'G'LI**
O'zbekistonda norma ijodkorligi rivojining
zamonaviy tendensiyalari

12.00.02 – KONSTITUTSIYAVIY
HUQUQ. MA'MURIY HUQUQ.
MOLIYA VA BOJXONA HUQUQI

- 17 JURAYEV SHERZOD YULDASHEVICH**
Ma'muriy sud ishi yurituvida kelishuv bitimi
institutini takomillashtirishning ayrim nazariy va
amaliy masalalari
- 24 G'OZIYEV KOZIMBEK JAVLONBEKOVICH**
Oliy ta'limni moliyalashtirish: qiyosiy tahlil
- 34 MADIYEV FAXRIDDIN XOSHIM O'G'LI**
Shaxsiy hayot daxlsizligi huquqini ta'minlashda
zamonaviy yondashuvlar tahlili

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI.
TADBIRKORLIK HUQUQI.
OILA HUQUQI.
XALQARO XUSUSIY HUQUQ

- 44 MEHMONOV QAMBARIDDIN
MIRADHAMOVICH**
Sanoat mulki obyektlari mualliflarini
rag'batlantirish masalalari
- 55 ASLONOV NAVRO'ZBEK RUSTAMOVICH**
Inson huquq va erkinliklari tizimida axborot
olish huquqi

12.00.04 – FUQAROLIK
PROTSESSUAL HUQUQI.
XO‘JALIK PROTSESSUAL
HUQUQI.
HAKAMLIK JARAYONI VA
MEDIATSIYA

- 63 ESANOVA ZAMIRA NORMUROTOVNA**
Fuqarolik ishlarining taalluqliligi: nazariy
qoidalar va amaliy muammolar
- 72 XABIBULLAYEV DAVLATJON
YULCHIBOYEVICH**
Fuqarolik protsessida odil sudlovni amalga
oshirishga ko‘maklashuvchi shaxs sifatida
guvohning ishtiroki bilan bog‘liq ayrim masalalar
- 84 ХАЙРУЛИНА АСАЛЬ БАХОДИРОВНА**
Сравнительный анализ медиации
в некоторых зарубежных странах и
Узбекистане: возможные вопросы и
предложения

12.00.05 – MEHNAT HUQUQI.
IJTIMOIY TA’MINOT HUQUQI

- 93 ХОЖАБЕКОВ МУФТУЛЛА
ЖОЛМУРЗА УЛЫ**
Законодательные основы выплат,
причитающихся совместителям
- 102 JAVLIYEVA GULLOLA ABDURAHIM QIZI**
Notipik mehnat shakllaridan foydalanishni
tartibga solishda MDH davlatlari tajribasi

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI.
HUQUQBUZARLIKLARNING
OLDINI OLISH.
KRIMINOLOGIYA.
JINOYAT-IJROIYA HUQUQI.

- 112 HAKIMOV KOMIL BAXTIYOROVICH**
Zaruriy mudofaa chegarasidan chetga chiqib
va kuchli ruhiy hayajonlanish holatida qasddan
odam o‘ldirishning farqli jihatlari
- 122 KAMALOVA DILDORA GAYRATOVNA**
Qilmishni jinoyatga suiqasd sifatida
kvalifikatsiya qilish va o‘xshash tarkibli
jinoyatlardan farqlash masalalari

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI.
KRIMINALISTIKA,
TEZKOR-QIDIRUV HUQUQ VA
SUD EKSPERTIZASI

133 TULAGANOVA GULCHEHRA ZAXITOVNA
O'zbekiston Respublikasining
jinoyat-protsessual qonunchiligi tarixi

13.00.02 – TA'LIM VA TARBIYA
NAZARIYASI VA METODIKASI
(SOHALAR BO'YICHA)

145 BOZOROVA NASIBA PO'LOTJONOVNA
Gyotening huquqiy qarashlari

151 AZIMOVA DILAFRUZ MIRZATULLAYEVNA
Korxonalarni investitsion rivojlantirishda
korporativ boshqaruvning roli: Shvetsiya
misolida

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence.3.4./XPKG3830>
UDC: 347.7(045)(575.1)

SANOAT MULKI OBYEKTлари MUALLIFLARINI RAG‘BATLANTIRISH MASALALARI

Mehmonov Qambariddin Miradhamovich,

Toshkent davlat yuridik universiteti professori,
yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD)

ORCID: 0000-0001-7042-9003

e-mail: q.mehmonov@tsul.uz

Annotatsiya. Ushbu maqolada sanoat mulki obyektlari mualliflarini rag'batlantirish masalalari ilmiy jihatdan tahlil qilingan bo'lib, mualliflarni shaxsiy va mulkiy rag'batlantirish choralari muhokama qilingan. Sanoat mulki obyekti mualliflari uchun nima muhim: ixtironi ommaga oshkor qilishmi va patent olish yoki muayyan obro'-e'tiborga ega bo'lish va moddiy manfaatdor bo'lishmi? Ushbu masalani nazariy va amaliy jihatdan tadqiq etish natijasida muallif bir qator ilmiy taklif va xulosalarni ilgari surgan. Shaxsiy rag'batlantirish mulkiy rag'batlantirish bilan bir qatorda mualliflarga katta motivatsiyalar berishi mumkin. Ba'zi mamlakatlar va tashkilotlar intellektual mulk mualliflarini mukofotlar yoki stipendiyalar shaklida shaxsiy rag'batlantiradi. Mavjud qonunchilik tizimi sanoat mulki obyektlari mualliflari olgan huquqiy himoya hujjati – patent uchun mualliflarni rag'batlantirish, shu jumladan, ilmiy daraja va unvon berish uchun asos bo'lishini nazarda tutsa-da, bu borada ko'rsatkich zamonaviy talablarga to'liq javob bermaydi. Sanoat mulki obyektlari mualliflarini rag'batlantirish masalalari murakkab bo'lib, mualliflarning huquq va jamoat manfaatlarini himoya qilish o'rtasidagi muvozanatni topish zarur. Shu bilan birga, maqolada nazariyotchi olimlar, tajribali amaliyotchi xodimlarning fikr va mulohazalari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: intellektual mulk, sanoat mulki obyekti, muallif, ixtiro, foydali model, sanoat namunasi, talabnoma berish, mutlaq huquq, ijtimoiy manfaat, imtiyoz, shaxsiy va mulkiy rag'batlantirish.

ВОПРОСЫ СТИМУЛИРОВАНИЯ АВТОРОВ ОБЪЕКТОВ ПРОМЫШЛЕННОЙ СОБСТВЕННОСТИ

Мехмонов Камбариддин Мирадхамович,

доктор философии по юридическим наукам (PhD),
профессор Ташкентского государственного
юридического университета

Аннотация. В данной статье научно анализируются способы поощрения авторов объектов промышленной собственности, а также рассматриваются меры личного и имущественного поощрения авторов. Для авторов объекта промышленной собственности важно донести информацию об изобретении до общественности и получить патент или же иметь определенную репутацию и материальный интерес? В результате теоретических и практических исследований по данному вопросу автор выдвигает ряд научных идей и выводов. Личные стимулы, наряду с частными стимулами, могут стать отличной мотивацией для авторов. Некоторые страны и организации предоставляют авторам интеллектуальной собственности личные поощрения в виде премий, наград или стипендий. В то же время действующая национальная правовая система предусматривает в качестве основания для поощрения авторов, в том числе с учеными степенями и званиями, документ правовой охраны,

получаемый авторами объектов промышленной собственности, а именно – патент, что не в полной мере соответствует современным требованиям. Стимулы для авторов объектов промышленной собственности сложны, и необходимо соблюдать баланс между защитой прав авторов и общественными интересами. При этом были проанализированы мнения ученых-теоретиков и опытных практиков.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, объект промышленной собственности, автор, изобретение, полезная модель, промышленный образец, заявка, исключительное право, общественный интерес, привилегия, личное и имущественное поощрение.

ISSUES OF INCENTIVES FOR AUTHORS OF INDUSTRIAL PROPERTY OBJECTS

Mekhmonov Kambariddin Miradhamovich,
Professor of Tashkent State University of Law,
PhD in Law

Abstract. This article scientifically analyzes ways to encourage authors of industrial property objects and also considers measures of personal and property incentives for authors. What is more important for the authors of an industrial property object: to disclose the invention to the public and obtain a patent, or to have a certain reputation and material interest? As a result of theoretical and practical studies of this issue, the author puts forward a number of scientific ideas and conclusions. Personal incentives, along with private incentives, can be great motivation for writers. Some countries and organizations provide personal incentives to authors of intellectual property in the form of prizes, awards, or scholarships. While the current legal system provides as a basis for encouraging authors, including academic degrees and titles, a document of legal protection received by authors of industrial property objects—a patent—the indicator in this regard does not fully meet modern requirements. Incentives for authors of industrial property are complex, and a balance must be struck between protecting the rights of authors and the public interest. At the same time, the opinions of theoretical scientists and experienced practitioners were analyzed.

Keywords: intellectual property, object of industrial property, author, invention, utility model, industrial design, application, exclusive right, public interest, privilege, personal and property reward.

Kirish

Bugungi kunda yurtimizda sanoat mulki obyektlari mualliflarini shaxsiy va mulkiy rag'batlantirishga qanday e'tibor qaratilayotganligi, iqtisodiy rivojlanish uchun qo'shayotgan hissasi hamda mualliflarga berilayotgan imkoniyatlarni tadqiq etish dolzarb masalalardan hisoblanadi.

Sanoat mulki obyektlariga nisbatan huquq egasi, shu jumladan, muallif, albatta, muayyan rag'bat olishi tabiiy. Bu borada butun dunyoda e'tibor qaratiladigan masalalardan biri sanoat mulki obyektlaridan tijorat maqsadlarida foydalanishdan moliyaviy va mulkiy foyda olish imkoniyatidir.

Sanoat mulki obyektlari mualliflari o'z huquqlaridan tijorat maqsadlarida boshqa kompaniyalarga litsenziyalar berish yoki o'z ixtirolari yoki mahsulotlariga huquqlarni so'tish orqali foydalanishlari ham mumkin. Bu mualliflar uchun qo'shimcha daromad manbai hisoblanadi.

Patent yoki mualliflik huquqiga ega bo'lish mualliflarga o'z ixtirolaridan ma'lum vaqt davomida foydalanishning mutlaq huquqini beradi. Bu ularga o'z ijodlaridan foydalanishni nazorat qilish va uni tijorat maqsadlarida ishlatishdan foyda olishga ko'maklashadi.

O'z intellektual mulki himoya qilinganligini bilgan muallif ilmiy-texnik tadqiqotlarini

yanada ko'paytirishga harakat qiladi, patentlar bilan himoyalangan yangi va innovatsion texnologiyalar yoki mahsulotlar yaratishga intiladi.

Sanoat mulki obyektlariga nisbatan huquqlarga ega bo'lish kompaniyalar va tadbirkorlarni investorlar uchun yanada jozibador qiladi. Investorlar intellektual mulkni himoya qiladigan innovatsion loyihalarni qo'llab-quvvatlashdan manfaatdor bo'ladi. Ushbu huquqqa ega bo'lish kompaniyalarga bozorda o'z mavqeyini mustahkamlash va raqobatdosh ustunliklarni yaratishga imkon beradi. Bu korxonalarining o'z sanoatida yetakchi o'rin egallashini ta'minlaydi.

Tadqiqotning dolzarbligi

So'nggi yillarda yurtimizda intellektual mulk huquqini himoya qilish, mualliflarni har tomonlama rag'batlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu borada qator xalqaro tashkilotlar bilan yaqin hamkorlik aloqalari o'rnatilgan. Shunday bo'lsa-da, sanoat mulki obyektlari mualliflarini shaxsiy va mulkiy rag'batlantirishning mavjud tizimi zamonaviy talablarga to'liq javob bermaydi.

Shu bois xalqaro patent tasnifi (XPK) sarlavhalari bo'yicha olingan talabnomalarning taqsimlanishi o'zgarishsiz qolmoqda, ya'ni XPKning ikkita bo'limida talabnoma topshiruvchilarning patentlash faoliyati tendensiyasi saqlangan: A – "Insonning hayotiy ehtiyojlarini qondirish" – 34,5 % talabnomalar va C – "Kimyo va metallurgiya" – 26,2 % talabnomalar. Bundan tashqari, agar milliy talabnoma topshiruvchilar "Insonning hayotiy ehtiyojlarini qondirish" bilan bog'liq bo'limni afzal ko'rsa, milliy talabnoma topshiruvchilar tomonidan topshirilgan talabnomalar umumiy sonining 39,5 %, chet ellik talabnoma topshiruvchilar tomonidan "Kimyo va metallurgiya" bo'limiga kelib tushgan talabnomalar umumiy sonining 37 %ini tashkil qilgan [1].

Sanoat mulki obyektlarini himoya qilish bo'yicha butun dunyoda muayyan prinsiplar amal qiladi. Xususan, "istisno huquq" prinsipi patentning amal qilish muddati davomida

uning egasiga ixtirodan mutlaq foydalanish huquqini beradi. Bu shuni anglatadiki, faqat patent egasi ixtironi boshqalarning roziligsiz ishlab chiqarish, sotish yoki undan foydalanish huquqiga ega. Shu bilan birga, "ijtimoiy manfaat" prinsipi ham mavjud bo'lib, unga ko'ra, ixtiro va innovatsiyalarni himoya qilish jamiyat manfaatlariga mos bo'lishi lozim.

Ushbu maqolada sanoat mulki obyektlarining mualliflari qanday rag'batlantirilishi, ularning shaxsiy va mulkiy huquqlari qay darajada ta'minlanishi tahlil etiladi. Zero, ijodkor huquqlari va ularning qonuniy manfaatlarini ta'minlanmas ekan, ilmiy taraqqiyot jarayoni izchillikda rivojlanmaydi.

Intellektual mulk huquqi, ayniqsa, sanoat mulki obyektlariga oid munosabatlarni huquqiy tartibga solish bo'yicha xorijiy tajribani o'rganish ko'plab huquqshunoslar diqqat-e'tiborida bo'lgan. Xususan, V.S. Savina [2, 23–36-b.], I.A. Bliznes [3, 495-b.], Yu.A. Omarova [4, 75–81-b.] va boshqalar bu boradagi xorijiy tajribani o'rganish muhimligini qayd etishadi.

Sanoat mulki obyektlariga oid tadqiqotlar Ispaniyada Patrisiya Garsia Eskudero, Alberto Kasado Servino, X.Partisio Sais Gonzales, Antonio Abil Abadin [5, 10-11-b.], M.Felipe Ruiz Moreno [6, 97-b.] kabi ko'plab huquqshunoslar tomonidan olib borilgan.

Professor Otero Lastres sanoat mulki qonunchiligi bilan himoyalangan obyektlarni ikki guruhga ajratadi: individuallashtirish vositalari va texnik ijod natijalari – patentlash obyektlari [7, 781-b.].

Long patentlash – bilim tarqatish mexanizmi ekanligini ta'kidlab, bu haqiqatni tasdiqlaydi va patent egalari undan har doim ham moliyaviy daromad uchun emas, balki boshqa rag'batlarni olish uchun foydalanadilar, masalan, bilim tarqatish orqali tan olinishi va manfaatdorlikni oshirish deb hisoblaydi [8-9, 625-b.].

Jensen va Myurreyning fikricha, universitet tadqiqotlarining aksariyati ikki tomon-

lama natijalar beradi. Bu shuni anglatadiki, tadqiqot natijalari ilmiy maqolalarda e'lon qilinishi, shu bilan birga, jamoatchilik bilimga hissa qo'shishi va tijoratlashtirish uchun ham qo'llanishi mumkin. Akademik sohadagi ixtirochiga o'z tadqiqotining ilmiy ixtiro va tijorat mahsuloti sifatida ahamiyatini namoyish etish imkonini beradi [10, 239-b.].

Devrim Göktepe-Hulten va Prashanth Mahagaonkar o'z ilmiy tadqiqotida tijorat faoliyatidan kutilayotgan moliyaviy imtiyozlar va tan olinishning olimlarning ilmiy tadqiqotlari va patent ishlariga ta'sirini o'rganadi. U akademik bilimlarni moddiy rag'batlantirish va obro'-e'tibor o'rtasidagi ziddiyatni muhokama qiladi, shuningdek, olimlarning idroki hamda ularning ixtiro va patentlashlari haqidagi ma'lumotlarni oshkor qilish bo'yicha qarorlarini o'rganadi. Biroq mualliflar masalaning ikkala jihatini ham o'rganib chiqib, moddiy rag'batlantirish va ularning ilmiy faoliyatga ta'siri to'g'risida aniq pozitsiyani egallamaydi [11, 401-b.].

Material va metodlar

Tadqiqotda intellektual mulk prinsiplarining amal qilishi, mualliflarni rag'batlantirish masalasi bo'yicha huquq normalari va huquqshunos olimlarning ilmiy-nazariy qarashlaridan foydalanildi hamda ilmiy bilishning tahlil, umumlashtirish, qiyosiy-huquqiy, mantiqiy, statistik, sotsiologik, tizimli-tuzilmaviy, formal-yuridik o'rganish usullari qo'llandi.

Tadqiqot natijalari

Sanoat mulki obyektlari – ixtirolar, foydali modellar yoki sanoat namunalariidan foydalanish himoyalangan yechimlarni o'z ichiga olgan mahsulotlarni ishlab chiqarish, shuningdek, o'z ishlab chiqarishida patentlangan texnologik jarayonlardan foydalanish, bunday yechimlar bilan mahsulotlarni sotish imkonini beradi. Huquq egasining ruxsati bo'lmagan taqdirda, boshqa shaxslar ushbu ixtirolar, foydali modellar yoki sanoat namunalariidan foydalanish huquqiga ega bo'lmaydi.

Fuqarolik kodeksining 1033-moddasi intellektual faoliyat natijalarining mualliflari ana shu natijalarga nisbatan shaxsiy nomulkiy va mulkiy huquqlarga egaligini belgilaydi. Bu, o'z navbatida, har qanday intellektual mulk obyektlari mualliflarining ushbu huquq egasi sifatida rag'batlantirilishini nazarda tutadi. Zero, intellektual mulk yaratuvchisi xoh mulkiy, xoh shaxsiy nomulkiy manfaat bilan ta'minlanmas ekan, intellektual va innovation rivojlanishni tasavvur etib bo'lmaydi.

Sanoat mulk huquqining obyektlariga doir munosabatlarning asosiy qismi FKning 62-bobi hamda O'zbekiston Respublikasining 2002-yil 29-avgustdagi "Ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalari to'g'risida"gi yangitahrirdagi qonuni bilan tartibga solinadi. Sanoat mulki obyektlari, avvalo, intellektual huquq sifatida ixtiro, foydali model hamda sanoat namunasiga nisbatan istisno (mutlaq) huquq hamda shaxsiy nomulkiy huquqlarni mustahkamlaydi. Shaxsiy nomulkiy huquqlar asosan mualliflik huquqiy kategoriya sifatida o'rganiladi.

Quyidagilar ixtiro sifatida e'tirof etilmaydi: ilmiy nazariyalar va matematika usullari; tashkil etish va boshqarish usullari; shartli belgilar, jadvallar va qoidalar; aqliy operatsiyalarni bajarish qoidalari va usullari;

elektron hisoblash mashinalari uchun alqoritmlar va dasturlar;

binolar, inshootlar, hududlarni rejalashtirish loyihalari va chizma tarhlari;

estetika talablarini qanoatlantirishga yo'naltirilgan, buyumlarning faqat tashqi ko'rinishiga oid yechimlar;

integral mikroshemalarning topologiyalari;

o'simlik navlari va hayvon zotlari;

jamoat manfaatlari, insonparvarlik va axloq qoidalariga zid yechimlar (O'zbekiston Respublikasining 2002-yil 29-avgustdagi "Ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalari to'g'risida"gi yangi tahrirdagi Qonuni 6-moddasi).

Mualliflik huquqi obyektlaridan farqli o'laroq, ixtiro yoki foydali model buyurtma asosida yaratilmaydi. Sababi mualliflik huquqi shakl, patent huquqi esa mazmunni himoya qiladi. Buyurtma asarning shaklini (janr, syujet, sarlavha) tavsiflashi mumkin, ammo texnik yechimning mazmunini oldindan belgilab bo'lmaydi.

Qayd etish lozimki, buyurtma bo'yicha sanoat namunasini yaratish mumkin. Sanoat namunasi – sanoat yoki hunarmandchilik mahsulotining badiiy va dizayn yechimidir. Buyurtma bo'yicha sanoat dizaynini yaratish imkoniyati patent huquqi bilan himoyalangan badiiy dizayn yechimi mualliflik huquqi bilan himoyalangan dekorativ-amaliy san'at va dizayn asarlari bilan juda ko'p o'xshashlikka ega ekanligi bilan izohlanadi.

Fikrimizcha, buyurtma shartnoma asosida ixtiro yoki foydali model yaratish mumkin emas. Biroq muallif ixtironi o'z shaxsiy manfaatlari uchun ham, ish beruvchining manfaatlari uchun ham ishlab chiqishi mumkin. Shunga qarab, natijaga nisbatan mutlaq huquqlarning taqsimlanishi va shunga mos ravishda mualliflik huquqiga haq to'lash masalasi hal qilinadi. Agar muallif ish faoliyati bilan bog'liq ixtironi yaratsa, huquqlarni muallifdan boshqa shaxsga – ish beruvchiga o'tkazish nazarda tutilishi mumkin.

Intellectual mulk huquqi haqidagi dastlabki nazariyalar paydo bo'lgan vaqtda yuzaga kelgan masalalardan biri qanday huquqiy rejimni belgilash edi. O'z o'rnida ishonarli huquqiy himoya rejimi sifatida sui generis tanlangan edi. Chunki sanoat mulkining nomoddiy xususiyati ularga mulk huquqining standart huquqiy modellarini qo'llash imkonini bermaydi. Shu bois maxsus huquqiy vositalar talab qilinadi va ular yordamida ushbu obyektlar tijorat muomalasiga kiritiladi.

A. Rahmatovning ta'kidlashicha, sportda o'ylab topilgan qaysidir usul yoki metod, mexanizmlar intellekt namunasi hisoblanib, ularning mualliflari boshqa intellektual mulk egalari kabi o'z g'oyalarini patentlash huquqi-

ga ega. Biroq bu faoliyat nafaqat O'zbekiston sportida, balki sport sohasi rivojlangan boshqa mamlakatlarda ham hanuzgacha u qadar ahamiyat kasb etgani yo'q [12, 64-b.].

Nazarimizda, bu o'rinda ikki muhim muammo mavjud. Birinchidan, intellektual mulkni huquqiy muhofazaga olishni vujudga keltiruvchi qaysi asos mavjud bo'lishi talab qilinadi? Bunga FKning 1032-moddasi aniqlik kiritib, yaratilish fakti, davlat organining huquqiy himoya hujjatini taqdim etish shartini belgilaydi. Biroq tashkil etish va boshqarish usullari (ixtiro sifatida) huquqiy himoya ostiga olinmaydi. Agar usul moddiy vositalar yordamida moddiy obyekt ustida xatti-harakatlarni amalga oshirish jarayoniga taalluqli bo'lgan texnik yechim bo'lsa, u holda ixtiro huquqiy maqomiga mansub bo'lib qoladi.

Ikkinchidan, har qanday aqliy amallar, masalan, hisob-kitoblar, yaxshi, ideal ko'rinishga ega bo'lgan g'oya muayyan mezon asosida intellektual mulkni himoya qilish talabiga bo'ysundirilmas ekan, unga nisbatan hech qanday huquqiy himoya vujudga kelmaydi.

Ispaniyadagi madaniy va ilmiy sohalar nafaqat munosabatlarning o'ziga xos xususiyati va ularni tashkil etuvchi tovarlar, balki davlat iqtisodiyoti uchun ahamiyati tufayli ham eng muhim sohalar qatoriga kiradi: Ispaniya YIM umumiy hajmining 4 %ini intellektual mulk tashkil qiladi.

Ispan doktrinasida intellektual mulk ko'pincha "inson aql-zakovati mahsuloti (mehnat natijalari)" sifatida e'tirof etiladi. Intellectual mulk huquqi tizimida mualliflik huquqi bilan bir qatorda sanoat mulki huquqi instituti ham ajratilgan. Global doktrinada, shu jumladan, Ispaniyada (O'zbekistonda ham) sanoat mulki huquqini uning obyektlari orqali belgilash odatiy holdir.

Shunisi e'tiborga loyiqki, Ispaniya Fuqarolik kodeksida faqat ikkita modda intellektual mulk huquqiga bag'ishlangan, ammo ularda sanoat mulki huquqlari to'g'ridan

to'g'ri ko'rsatilmagan [13, 495-b.]. Ispaniya Fuqarolik kodeksining 428-moddasiga ko'ra, "adabiyot, fan va san'at asarining muallifi undan foydalanish va undan o'zi xohlagan-cha tasarruf etishga haqli". Bu degani "fan asari" termini odatdagi mualliflik huquqi obyekti kabi sanoat mulki obyektlariga ham taalluqli [14, 41-b.].

Ispaniya Sanoat mulkini himoya qilish to'g'risidagi Parij konvensiyasi nafaqat ixtiro, foydali model va sanoat namunasi, balki tovar belgisi va xizmat ko'rsatish belgisi, integral mikrosxemalar topologiyasi, firma nomi, tovar kelib chiqqan joy nomlarini ham sanoat mulki obyekti sifatida belgilaydi.

2011-yilda Yevropa Ittifoqi va bir qator davlatlar kontrafaktga qarshi kurashish bo'yicha Savdo bitimini imzoladilar. 2012-yil iyun oyida Diplomatik konferensiyada audio-vizual ijrolar bo'yicha Pekin shartnomasi tasdiqlandi [15]. Hozirgi vaqtda BIMT "an'anaviy bilimlar" sohasidagi qonunchilikni tartibga solish masalalarini muhokama qilmoqda, ya'ni an'anaviy kontekstdagi intellektual faoliyat natijasida olingan bilimlar, jumladan, nou-xau, ko'nikmalar, innovatsiyalar, amaliyotlar va an'anaviy bilim tizimlarining bir qismini tashkil yetuvchi bilimlar kabi. Bu sohaga genetik resurslar va bioresurslar ham kiradi [15].

2011-yilgi patent islohoti natijasida AQSh Ixtirolar to'g'risidagi federal qonuni (America Invents Act) [16] 1952-yildagi AQSh Patent qonuniga jiddiy o'zgartirishlar kiritdi. Bu AQSh Kodeksi 35-bo'limining bir qismi hisoblanadi. 2011-yil patent islohoti ixtirolar "yangiligi" va "patentga layoqatliligi" tushunchalari mazmunini aniqlab berdi, "hosila" patentlarga oid nizolarni hal qilish tartibini o'zgartirdi, patent bojlari diversifikatsiya qilindi, kichik biznes subyektlariga imtiyozlar belgilandi. Ammo asosiy tub o'zgarish – AQSh "birinchi ixtiro" – "first-to-file" tamoyiliga asoslangan ixtirolarni patentlash tizimi dunyoning aksariyat mamlakatlarida "birinchi ixtiro" tamoyili bo'yicha qo'llaniladigan patentlash tizimi bilan almashtirildi.

Ilgari AQSh patent qonunchiligida faqat ixtirochining o'zi patent olish uchun ariza berish majburiyatini nazarda tutgan yagona davlat edi. Ushbu qonun Amerika ixtirochilarni himoya qilish to'g'risidagi qonun (1999-yil 29-noyabr, American Inventors Protection Act) tashabbusi bilan boshlangan va 2002-yil (2002-yil 2-noyabr) Intellektual mulk va yuqori texnologiyalarga texnik o'zgartirishlar to'g'risidagi qonun bilan to'ldirilgan AQSh patent qonunini isloh qilishni davom ettirdi (Intellectual Property and High Technology Technical Amendments Act of 2002) [17].

Shu bilan birga, qonunchilikdagi yangiliklarga qaramay, AQSh patent qonuni [18], qoida tariqasida, ixtirochi yoki vakolatli shaxsga patentga talabnoma berish huquqi va ixtirochi huquqlarini ustuvor himoya qilish majburiyatini saqlab qoldi. 2011-yildagi Patent islohoti to'g'risidagi qonun (right of prior use) AQSh patent qonunida ilgari AQShda patent-huquqiy munosabatlarda cheklangan tarzda qo'llanadigan "oldindan foydalanish huquqi" kabi taniqli patent huquqi institutini to'liq qonuniylashtirdi [19].

Oldindan foydalanish huquqi ixtiroga patent olish uchun ariza berishdan oldin (konvensiya ustuvorligi sanasidan oldin) va patent egasidan qat'i nazar, uni ishlab chiquvchi (korxona, tashkilot) tomonidan ixtirodan keyingi tekin foydalanish huquqidan iborat. Ma'lum bir mamlakat hududida patent egasining bir xil ixtironi qo'llagan yoki bunga tayyorgarlik ko'rgan holda, 2011-yildagi Patent islohoti to'g'risidagi qonunga muvofiq, o'zgartirishlar kiritib, har qanday shaxsning usul yoki mashina, buyum, ishlab chiqarishda ishlatiladigan moddaning tarkibiga nisbatan huquqlarini himoya qiladi.

Bunday holda, himoya shaxsga ikki shartga muvofiq berilishi mumkin:

agar u vijdonan harakat qilsa, obyektдан tijorat maqsadida AQShda yoki ichki savdo uchun foydalansa;

agar tijoratda foydalanish da'vo qilingan ixtiroga talabnoma haqiqiy topshirilgan yoki talabnoma berilgan ixtiro ommaga oshkor qilingan sanadan kamida bir yil oldin sodir bo'lgan bo'lsa, himoya so'ragan shaxs ishonchli dalillarni taqdim etishi kerak.

Germaniyaning "Dizaynni himoya qilish to'g'risida"gi qonunida [20] sanoat mulki-ning obyekti hisoblangan sanoat namunasi (dizayn) tushunchasi berilgan. Dizayn – bu butun yoki uning bir qismi sifatida ikki o'lchovli yoki uch o'lchovli namuna bo'lib, u xususiyatlari, ya'ni chiziqlari, konturlari, rangi, shakli, tuzilishi va materiali bilan ajralib turadi. Mahsulot har qanday sanoat yoki hunarmandchilik mahsuloti, jumladan, qadoqlash, jihozlar, grafik va tipografik belgilar yoki murakkab mahsulotni yaratuvchi mahsulot komponentlari bo'lishi mumkin.

Shuni ta'kidlash kerakki, "badiiy dizayn" jumlasini "dizayn" so'zi bilan oddiy almashtirilgan. Sanoat namunasi konsepsiyasi yangi "dizayn" tushunchasi ta'rifi yoki uni "badiiy dizayn" tushunchasi bilan identifikatsiyalashni talab qiladi va bu har doim ham bir xil ma'no bermaydi.

Dizayn ko'plab sohalarda, jumladan, reklama, muhandislik, dasturiy ta'minot va raqamli texnologiyalar, zamonaviy moda, musiqa va boshqa ishlab chiqarishlarda asosiy element hisoblanadi. Buyuk Britaniya qonunchiligi mualliflik huquqi bilan himoyalangan dekoratsiya obyektlari, illyustratsiyalar, bezaklar uchun "dizayn huquqi" (dizayn huquqi) hamda istisno (eksklyuziv) mulkiy huquqlarni ajratadi.

Buyuk Britaniyada ham sanoat namunasiga nisbatan huquqlar belgilangan bo'lib, sanoat dizayni yangi yoki original va amaliy sanoat qo'llanishiga ega bo'lgan mahsulotning dekorativ yoki estetik ko'rinishidir. Sanoat namunasi shakllari, masalan, har qanday ishlab chiqarish jarayoni yoki vosita tomonidan mahsulotga qo'llanadigan va uning tashqi ko'rinishini ajratib turadigan naqsh, konfiguratsiya, bezak yoki mahsulot rangidir. Ammo

qurilish usuli yoki prinsipi yoxud faqat mahsulotdagi funksional maqsadlari bilan belgilanadigan shakl yoki konfiguratsiya xususiyatlari sanoat namunasi shakllariga taalluqli emas. Dizayn vizual jozibador bo'lishi va o'z vazifasini samarali bajarishi kerak. Sanoat modeli yoki namunasiga bo'lgan mutlaq huquq mahsulot (obyekt)ning asl, dekorativ va funksional bo'lmagan tashqi xususiyatlarini himoya qilish uchun ishlatiladi. Sanoat namunasi obyektlariga bo'lgan huquqlar Buyuk Britaniyaning vakolatli davlat organlari tomonidan ro'yxatga olish tizimiga muvofiq ro'yxatdan o'tkazilishi kerak [21].

O'zbekiston Respublikasining 2002-yil 29-avgustdagi "Ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalari to'g'risida"gi yangi tahrirdagi Qonuni fuqarolik huquqi bilan bir qatorda ayrim ma'muriy-huquqiy va protsessual munosabatlarni ham tartibga soladi. Unda boshqa qonun hujjatlariga havolalar ham mavjud.

Tadqiqot natijalari tahlili

Sanoat mulki obyektlari mualliflarini shaxsiy va mulkiy rag'batlantirish shart. Bu esa, o'z navbatida, ijtimoiy, huquqiy, iqtisodiy chora va mexanizmlar mavjud bo'lishini taqozo qiladi. Mualliflarni rag'batlantirishda quyidagilarga e'tibor qaratiladi:

1. Sanoat mulki obyektlari mualliflarini shaxsiy rag'batlantirish mualliflik huquqini belgilash, muayyan ilmiy obro'-e'tiborga ega bo'lish, alohida huquqiy muhofaza (patent) egasi sifatida tan olish.

2. Sanoat mulki butun dunyoda texnologik taraqqiyot, ishlab chiqarishning o'sishi, tibbiyot, energetika va boshqa sohalarda yangi ilmiy ishlanmalar paydo bo'lishi munosabati bilan tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda.

3. Xorijiy mamlakatlarda patentlar va ilmiy darajalar ikki xil turli konsepsiya, tushuncha bo'lib, aksariyat xorijiy mamlakatlarda ular bir-biri bilan bevosita bog'liq emas.

Sanoat mulki obyekti yaratilar ekan, uni fuqarolik muomalasiga qanday nom ostiga

kiritish masalasi hal qilingan bo'lishi zarur. Ayrim hollarda ijodiy faoliyat mahsuliga nisbatan mualliflar o'z familiyalarini ham berish holatlari uchraydi. Masalan, 1817-yilda Jeyms Parkinson parkinson kasalligini topgan.

Sobiq Ittifoq davrida ham turli davlat mukofotlari, faxriy unvonlar, medallar berish tizimi mavjud edi. Biroq bu rag'batlantirish tizimli bo'lmagan, rag'batlantirishga yetarli hissa qo'shmas edi.

Bugungi kunda aholi, ayniqsa, tadbirkorlar o'rtasida intellektual mulk sohasida bilim va ko'nikmalar yetishmasligi sababli ularning bundan samarali foydalanish imkoniyatlari yuqori emas. 2022–2026-yillarda O'zbekiston Respublikasida intellektual mulk sohasini rivojlantirish strategiyasida o'tkazilgan tahlillar intellektual faoliyatni rivojlantirish, ilg'or intellektual faoliyat natijalarini qo'llash orqali ishlab chiqarish jarayonlarini modernizatsiya qilish, intellektual mulkni huquqiy himoya qilish, davlat organlari va tashkilotlarining ushbu yo'nalishdagi o'zaro hamkorlikdagi faoliyatini zamon talablariga moslashtirish, intellektual mulk obyektlari qo'llangan mahsulotlar hajmini oshirish hamda ichki va tashqi bozorlarda o'z nomi (brendi)ga ega bo'lgan raqobatbardosh mahsulotlar turlarini kengaytirish borasidagi ishlar lozim darajada olib borilmayotgani ko'rsatilgan. Xususan:

intellektual mulk obyektlarini ishlab chiqarish jarayonlariga jalb qilish ko'rsatkichlari juda past;

aholi va tadbirkorlik subyektlari intellektual mulk sohasi bo'yicha yetarli bilim va ko'nikmalarga ega emas;

xo'jalik yurituvchi subyektlar o'z faoliyatiga intellektual faoliyat natijalarini joriy qilishdan manfaatdor emas;

ixtirochilar va novatorlar uchun qulay shart-sharoitlar yaratilmagan;

intellektual mulk obyektlarining huquqiy himoyasini ta'minlash uchun mas'ul vazirlik va idoralar o'rtasidagi o'zaro hamkorlik lozim darajada yo'lga qo'yilmagan, ilmiy tadqiqot

muassasalari va laboratoriyalarning intellektual mulk sohasi bilan bog'liq faoliyati yetarli darajada muvofiqlashtirilmagan;

ilmiy ishlanmalarni fuqarolik muomalasiga kiritish ko'rsatkichlari past;

"IP Management" (intellektual mulkni boshqarish) sohasida intellektual mulk obyektlarini rivojlantirish va ularning transferi bilan faol shug'ullanuvchi yuqori malakali mutaxassislar yetishmaydi;

intellektual mulkni huquqiy himoya qilish lozim darajada emas. Ushbu sohada, ayniqsa, davlat organlari va tashkilotlarida malakali mutaxassislar yetishmaydi;

ta'lim tashkilotlarida insonlarning intellektual faoliyat natijalariga hurmat hissini shakllantirishga qaratilgan amaliy tadbirlar o'tkazilmaydi;

ta'lim jarayonida o'zgalarning intellektual mulk obyektlaridan to'g'ri foydalanishga o'rgatish, ko'chirmachilikning (plagiat) oldini olishga qaratilgan chora-tadbirlar yetarlicha amalga oshirilmagan;

kontrafakt mahsulotlar realizatsiyasiga qarshi kurashish bilan bog'liq ishlar, shuningdek, O'zbekiston Respublikasi hududidan olib chiqiladigan va uning hududiga olib kiritiladigan tovarlar bo'yicha intellektual mulkni huquqiy himoya qilish lozim darajada tashkil qilinmagan.

Qayd etilgan kamchiliklar mamlakatimizda intellektual mulk sohasining jadal rivojlaniishi, jahon bozorlarida O'zbekiston nomini ifoda qiluvchi mahsulotlar eksporti hajmining ortishi, xorijiy investitsiyalarni jalb etish, iqtisodiyotning o'sishi hamda davlat va jamiyat hayotining boshqa sohalarini rivojlantirishga to'sqinlik qilmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2015-yil 20-martdagi 214/9-son qaroriga ilova bilan tasdiqlangan "Dissertatsiyalar ilmiy natijalarining amaliyotga joriy qilinishini baholash bo'yicha uslubiy ko'rsatma"da nazariy va amaliy ahamiyatga molik dissertatsiyaning ilmiy natijasi

sifatida intellektual mulk obyektiga mutlaq huquqning e'tirof etilishi – ixtiro va seleksiya yutug'iga patent hamda falsafa doktori (Doctor of Philosophy) ilmiy darajasi uchun foydali model va sanoat namunasiga patent olingan va ushbu huquq amalda bo'lganda amaliyotga joriy etilgan hisoblanishi nazarda tutilgan.

Ilmiy darajalar berish tartibi to'g'risida nizomga ko'ra (23.06.2017-yilda ro'yxatdan o'tgan, ro'yxat raqami 2894), fan doktori (Doctor of Science) va falsafa doktori (Doctor of Philosophy) ilmiy darajasi uchun qonunchilik farqli talablarni qo'yadi. Fan doktori (DSc) ilmiy darajasini olish uchun taqdim etilgan dissertatsiya muhim ijtimoiy-iqtisodiy, ilmiy yoki amaliy muammolar yechimi yoki tegishli fan sohasining istiqbolli yo'nalishini rivojlantirish uchun yirik yutuq sifatida baholanadigan yangi nazariy qoidalar kompleksi ishlab chiqilganligi yoxud joriy etilishi, fan va texnika, ijtimoiy-siyosiy soha yoki iqtisodiyot tarmog'ining rivojlanishiga salmoqli hissa qo'shadigan nazariy-metodologik va uslubiy asoslar, ilmiy asoslangan texnik, iqtisodiy yoki texnologik yechimlar ishlab chiqilgan (takomillashtirilgan) bo'lishi lozim.

Yuqoridagidan farqli ravishda falsafa doktori (PhD) ilmiy darajasini olish uchun taqdim etilgan dissertatsiya bilimlarning tegishli sohasida muhim ahamiyatga ega masalaning yangi yechimidan iborat yoki dolzarb ilmiy masalaning yechimiga qaratilgan ilmiy asoslangan ilmiy-texnik yoki ijtimoiy-iqtisodiy tavsiyalar ishlab chiqilgan tugallangan ilmiy ish bo'lishi lozim.

Darslik muayyan o'quv fanining mavzulari tizimli, chuqur va to'liq yoritilgan, tegishli fan mazmunini belgilangan hajmda mukammal o'zlashtirishga qaratilgan, mazmunan va shaklan ta'lim turlariga (o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi, oliy ta'lim (bakalavriat, magistratura)) moslashtirilgan, o'quvchi va talabalarda fanga taalluqli bilim, ko'nikma va malakalar shakllanishiga, ijodiy qobiliyatlar rivojlanishiga xizmat qiladigan, rasmiy tas-

diqlanadigan asosiy o'quv nashri hisoblanadi. Monografiya esa bunday talabga javob bermaydi.

Fikrimizcha, sanoat mulki obyektini yaratish va joriy etish bo'yicha fan doktori (Doctor of Science) va falsafa doktori (Doctor of Philosophy) ilmiy darajasini olish uchun qat'iy mezon belgilanishi zarur. Bunda ilmiy natija masalan, sanoat mulki obyekti yaratilib unga patent olingan holda natija tor doirada joriy qilingani uchun PhD, keng doirada masalan, iqtisodiyotning muhim tarmog'i, strategik ishlab chiqarishda qo'llash uchun esa DSc ilmiy darajasiga munosib bo'lishi zarur.

Hozirgi kunda FK, O'zbekiston Respublikasining 2002-yil 29-avgustdagi "Ixtirolar, foydali model va sanoat namunalari to'g'risida"gi yangi tahrirdagi Qonuni ixtiroga O'zbekiston Respublikasi patentini berish uchun talabnoma tuzish, topshirish va ko'rib chiqish qoidalarining (22.03.2004-yilda ro'yxatdan o'tgan, ro'yxat raqami 1329) asosiy huquqiy manbasi hisoblanadi. Ba'zi o'rinlarda ushbu qonunosti hujjati, ya'ni qoidalarda turli kasb-kor, sohalarga doir terminlar ham qo'llanilgan. Bu, o'z navbatida, huquqiy normani to'g'ri tushunishni qiyinlashtiradi. Fikrimizcha, dunyo tajribasidan kelib chiqib, sanoat mulki obyektlariga doir qonunchilikni kodifikatsiyalash zarur.

Sanoat mulki obyektlari mualliflarini rag'lantirish bilan bir qatorda jamiyat manfaatlarini quyidagilar bilan ta'minlanadi:

1. Patent arizalarini ko'rib chiqishda intellektual mulk organlari jamoat manfaatlarini hisobga oladi.

2. Patent huquqi jamoat manfaati uchun zarur bo'lganda, patent huquqlariga istisno yoki cheklovlar taqdim etishi mumkin.

3. Ba'zi hollarda hukumatlar monopoliyaga qarshi choralarini qo'llashi mumkin.

Xulosalar

Sanoat mulki obyektlari mualliflarini rag'batlantirish masalalari murakkab bo'lib, mualliflarning huquqlari va jamoat manfaatlarini himoya qilish o'rtasidagi muvozanat-

ni topish zarur. Intellektual mulk himoya-sining haddan ziyod va uzoq muddat amal qilishi texnologiyadan foqdalanishni chek-lashi mumkin. Shu boisdan mualliflarning huquqlarini himoya qilish va jamoat manfaat-larini ta'minlash o'rtasida "oltin ko'prik"ni to-pish muhimdir.

Sanoat mulki obyektiga patent olish mu-allif maqomi va ilmiy faoliyatini yaxshilashi mumkin. Bu ularning tadqiqotlarining o'zi-ga xosligi va ahamiyatini ham tasdiqlaydi [22, 23]. Patentlash professional nuqtayi nazardan qoniqish va mulkiy daromadni ham oshiradi. Sanoat mulki obyektlari mualliflar-ining tadqiqot va patent faoliyatidagi ishtiro-ki moliyaviy imtiyozlarni kutish bilan emas, balki ularning an'anaviy ilmiy qiziqishlari bilan, masalan, e'tirof va hurmatga sazovor bo'lishga bog'liqdir.

Sanoat mulki obyektini yaratish va joriy etish bo'yicha fan doktori (Doctor of Science) va falsafa doktori (Doctor of Philosophy) il-miy darajasini olish uchun qat'iy mezon bel-gilanishi zarur. Sanoat mulki obyektini yaratilib

unga patent olingan holda natija tor doirada joriy qilingani uchun PhD, keng doirada mas-alan, iqtisodiyotning muhim tarmog'i, strate-gik ishlab chiqarishda qo'llash uchun esa DSc ilmiy darajasiga munosib bo'lishi zarur.

Yurtimizda falsafa doktori (PhD) ilmiy darajasi bo'yicha talabgorlarning 2990 na-fari dissertatsiya ochiq himoyasi va 41 na-fari patent asosida daraja olgan [24]. Sanoat mulki obyektlari mualliflarini shaxsiy va mulkiy rag'batlantirishga qonunchilik dara-jasida e'tibor qaratish zarur. Ba'zan iqtisodiy rivojlantirish maqsadida juda tor sohalarda turli imtiyozlar berilishi holatlari kuzatila-di. Albatta, imtiyozlar doirasining kengayishi fuqarolik-huquqiy tartibga solish prinsipiga monand bo'lmasa-da, intellektual mulk so-hasi alohida va muhim e'tibor qaratiladigan, xorijiy investitsiyalar, investitsiyaviy joziba-dorlikni oshirishni talab qiladi. Shu bois FKda davlat ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalarini yaratish va ulardan foydalan-ishni rag'batlantirishi hamda turli imtiyozlar, afzalliklar nazarda tutilishi lozim.

REFERENCES

1. Yillik hisobot [Annual report]. Available at: <https://my.ima.uz/uploads/files/2021-yillik-hisobot-uz.pdf>
2. Savina V.S. Perspektivnyye napravleniya razvitiya prava intellektual'noy sobstvennosti [Promising directions for the development of intellectual property law]. *Copyright*, 2018, no. 2, pp. 23–36.
3. Bliznes I.A. Voprosy intellektual'noy sobstvennosti [Intellectual property issues]. Moscow, 2004, 495 p.
4. Omarova Yu.A. Sredstva individualizatsii grazhdan [Means of individualization of citizens]. *Aktual'nyye problemy rossiyskogo prava – Actual Problems of Russian Law*, 2018, no. 6 (91), pp. 75–81. DOI: 10.17803/1994-1471.2018.91.6.075-081
5. Abil Abadín A. La moda como referente. La huella internacional de las marcas españolas de moda [Fashion as a reference. The international footprint of Spanish fashion brands]. 2017, pp. 10–11.
6. Ruiz Moreno M.F. The triangle of business success: Innovation, brand and exports. Alicante. Spanish Patent and Trademark Office, Association for the Defense of the Brand, 2016, 97 p.
7. Otero Lastres J.M., Fernandez-Novoa C., Botana Agra J. M. Manual of Industrial Property. 3rd ed. Madrid, Marcial Pons Publ., 2017, p. 781.
8. Long C. Patent signals. *The University of Chicago Law Review*, 2022, no. 69, pp. 625–679. DOI: 10.2307/1600501

9. Long J.S., Freese J. Regression models for categorical dependent variables using STATA. 2nd ed. College Station, Stata Press Publ., 2006.
10. Jensen K., Murray F. The intellectual property landscape of the human genome. *Science*, 2005, pp. 239–240. DOI: 10.1126/science.1120014
11. Göktepe-Hulten D., Mahagaonkar P. Inventing and patenting activities of scientists: in the expectation of money or reputation? *The Journal of Technology Transfer*, 2010, vol. 35, pp. 401–423.
12. Rahmatov A. Sportda intellektual mulkni shartnomaviy tartibga solish masalalari [Issues of contractual regulation of intellectual property in sports]. *Lawyer Newsletter*, 2021, no. 1, p. 64.
13. Bliznes I.A. Voprosy intellektual'noy sobstvennosti [Intellectual property issues]. Moscow, 2004, 495 p.
14. Dmitriyeva Ye.O., Dmitriyev O.V. Ob'yekty prava promyshlennoy sobstvennosti v ispanskom zakonodatel'stve [Objects of industrial property rights in Spanish law]. *Bulletin of Omsk University, Series "Right"*, 2019, p. 41.
15. Anti-Counterfeiting Trade Agreement (ACTA). Available at: <http://ec.europa.eu/trade/tackling-unfair-trade/acta/>
16. Beijing Treaty on Audiovisual Performances. 2012, June 26. Available at: http://www.wipo.int/treaties/en/ip/beijing/beijing_treaty.html
17. Ob'yedinennyy dokument, kasayushhiysya intellektual'noy sobstvennosti i geneticheskikh resursov [Consolidated Instrument on Intellectual Property and Genetic Resources]. Available at: http://www.wipo.int/edocs/mdocs/tk/ru/wipo_grtkf_ic_20/wipo_grtkf_ic_20_ref_facilitators_text.pdf
18. Leahy-Smith America Invents Act. Patent Reform Act 2011. Available at: http://www.uspto.gov/aia_implementation/20110916-pub-l112-29.pdf
19. United states patent and trade mark office. Available at: <http://www.uspto.gov/patents/law/aipa/index.jsp>
20. Commission Regulation (EC) No. 876/2007 of 24 July 2007 amending Regulation (EC) No. 2245/2002 implementing Council Regulation (EC) No. 6/2002 on Community designs.
21. Dids Macdonald. Safeguarding Design Assets: A UK Perspective. Available at: http://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2012/01/article_0005.html
22. Owen-Smith J., Powell W. Careers and contradictions: Faculty responses to the transformation of knowledge and its uses in the life sciences research. *Sociology of Work*, 2001, no. 10, pp. 109–140. DOI: 10.1016/S0277-2833(01)80023-6
23. Owen-Smith J., Powell W. The expanding role of university patenting in the life sciences: Assessing the importance of experience and connectivity. *Research Policy*, 2003, no. 32, pp. 1695–1711. DOI: 10.1016/S0048-7333(03)00045-3
24. Higher Attestation Commission under the Ministry of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan. Available at: <https://oak.uz/pages/9049>

YURISPRUDENSIYA

HUQUQIY ILMIY-AMALIY JURNALI

2023-YIL 4-SON

VOLUME 3 / ISSUE 4 / 2023

DOI: 10.51788/tsul.jurisprudence.3.4.

BOSH MUHARRIR:

Xodjayev Baxshillo Kamolovich

Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor, y. f. d., dotsent

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ikrom Ergashev

Ilmiy boshqarma boshlig'i, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Mas'ul muharrir: N. Ramazonov

Muharrirlar: Sh. Jahonov, Y. Mahmudov, Y. Yarmolik,
F. Muhammadiyeva, E. Mustafojev

Musahhih: M. Patillayeva

Texnik muharrirlar: U. Sapayev, D. Rajapov

Tahririyat manzili:

100047. Toshkent shahar, Sayilgoh ko'chasi, 35.

Tel.: (0371) 233-66-36, 233-41-09.

Faks: (0371) 233-37-48.

Veb-sayt: www.tsul.uz

E-mail: lawjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1387.

Jurnal 28.08.2023-yilda tipografiyaga topshirildi.

Qog'oz bichimi: A4. Shartli 18,83 b.t. Adadi: 100.

Buyurtma raqami: 49.

TDYU tipografiyasida chop etildi.